

บทสรุป

การศึกษาศิลปะบนเทิ่งหมบ้านล้านนา บทสะท้อนภูมิปัญญาชาวบ้านและการเปลี่ยนแปลงนี้ ก่อนการดำเนินการวิจัย คณะผู้วิจัยตระหนักดีว่า การศึกษาศิลปะบนเทิ่งหมบ้านของล้านนาในด้าน คำว เพลงซอ และ เพลงพื้นเมือง ในช่วง พ.ศ. 2536 - พ.ศ. 2537 นั้น เป็นการดำเนินการศึกษาที่ แสดงแนวความคิดในการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้านของล้านนา เพื่อให้ไม่สูญหายไปท่ามกลางกระแสการ เปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของสังคมล้านนาปัจจุบัน และขณะเดียวกันยัง เป็นการศึกษาเพื่ออาศัยศิลปะ บนเทิ่งหมบ้านในฐานะที่เป็นสะพานสื่อ ไปถึงความคิดของชาวบ้านล้านนา และท้ายที่สุด คณะผู้วิจัยต้อง การยกย่องศิลปะบนเทิ่งหมบ้านทุกด้านที่ศึกษาว่า คือการมีอยู่และแสดงออกของภูมิปัญญาชาวบ้านล้านนา คั้งนั้นจากการตระหนักในแนวทางและเป้าหมายของการศึกษาคั้งกล่าว คณะผู้วิจัยจึงพยายามศึกษาข้อมูล เชิงคุณภาพของศิลปะบนเทิ่งหมบ้าน โดยอาศัยการสัมภาษณ์เป็นส่วนใหญ่ และการสังเกตเป็นวิธีการสำคัญ รองลงมา และโดยวิธีการศึกษาข้างคั้ง สามารถสรุปผลการศึกษาควมวัตถุประสงค์ได้คั้งนี้

1. ด้านรูปแบบและเนื้อหาของคำว เพลงซอ และเพลงพื้นเมือง การศึกษาพบว่า รูปแบบของคำวและเพลงซอมีการเปลี่ยนแปลงจากอดีตน้อยมาก ศิลปินยุคปัจจุบันยัง เคารพรูปแบบ ฉันทลักษณ์ และท่วงทำนองแบบเดิมที่ครูศิลปินได้ถ่ายทอดไว้ มีเฉพาะ เนื้อหาเท่านั้นที่มีการเปลี่ยนแปลง ไป การเปลี่ยนแปลงเนื้อหาของคำว และเพลงซอ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่อยู่ในลักษณะ "เพิ่มเติม" กล่าวคือ เนื้อหาเดิมที่เกี่ยวกับคติ ธรรมะ เรื่องสอนใจ ต่าง ๆ ยังคงมีอยู่ โดยมีเนื้อหาลักษณะใหม่ ที่ เกิดขึ้นมาเพื่อเป็นการบันทึกเหตุการณ์ของสังคมเพิ่มเติมขึ้น หรือม ๆ คั้งนั้นก็มีการเปลี่ยนแปลงของ กระบวนการนำเสนอที่อาศัยเครื่องมือ เครื่องใช้ และองค์ประกอบด้านเทคโนโลยีมากขึ้น สำหรับ เพลงพื้นเมือง การศึกษาพบว่ามีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านรูปแบบ เนื้อหา และกระบวนการนำเสนออย่าง มาก รูปแบบของเพลงพื้นเมืองไม่ใช่ฉันทลักษณ์ของกลอนแปดเหมือนเพลงพื้นเมืองในอดีต แต่มีการนำ เอาบทพูดมาใช้ประกอบอย่างมกและคั่นซัค ด้านเนื้อหาเป็นการเน้นหนักด้านความบันเทิง ตลกขบขัน และสะท้อนเหตุการณ์ปัจจุบันในลักษณะล้อเลียน และเมื่อทำการศึกษากกระบวนการนำเสนอของเพลง พื้นเมืองจะเห็นอิทธิพลของเทคโนโลยีสมัยใหม่ ในยุคข้อมูลข่าวสารว่ามีส่วนต่อการจัดรูปแบบใหม่ของ กระบวนการนำเสนอเพลงพื้นเมืองให้มีลักษณะของธุรกิจบันเทิงอย่างเต็มที

การศึกษาที่พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงด้านรูปแบบและเนื้อหาของคำว เพลงขอ และเพลงพื้นเมือง เป็นปรากฏการณ์ที่แสดงบทบาทของศิลปินทั้ง 3 ประเภท ในฐานะของศิลปะสะท้อนสังคม ภาพต่าง ๆ ของปรากฏการณ์สังคมล้านนาได้ถูกบันทึกไว้โดยศิลปินทั้งของล้านนาเอง เพื่อให้ผู้ที่สนใจได้นำออกไปวิเคราะห์และอธิบายปรากฏการณ์รวมทั้งอารมณ์และความรู้สึกนึกคิดของคนล้านนา

2. ด้านภูมิปัญญาชาวบ้าน รูปแบบและเนื้อหาของคำว เพลงขอ และเพลงพื้นเมือง ตามแบบเดิมในสมัยอดีตคือภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีความวิจิตรบรรจงสวยงามอยู่ในตัวเอง ศิลปินผู้สร้างสรรคงานได้ถ่ายทอดภูมิปัญญาของตนไว้ในงานศิลปะ และแม้ในปัจจุบันจากการศึกษาจะพบว่ามี การเปลี่ยนแปลงของรูปแบบและเนื้อหาของศิลปินทั้งพื้นบ้านไปแล้วก็ไม่ให้หมายความว่า ศิลปินทั้งพื้นบ้านทั้ง 3 ประเภท จะหมดสิ้นภูมิปัญญา คณะผู้วิจัยเชื่อว่า การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวคือการแสดงภูมิปัญญายุคใหม่ที่เข้ากับสภาพสังคมปัจจุบันของศิลปินพื้นบ้าน แม้ว่า การเปลี่ยนแปลงนั้นอาจมีผู้วิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นการถอยหลังเข้าคลอง ทั้งด้านรูปแบบที่ซ้ำซากมีการลอกเลียน ท่วงทำนอง รวมทั้งเนื้อหาที่ย้ายอยู่กับที่หรือถึงขั้นเนื้อหาที่ลามกอนาจาร ซึ่งการวิพากษ์วิจารณ์อาจเป็นมุมมองจากค่านิยมศิลปะ แต่ในการศึกษาค้นคว้าคณะผู้วิจัยอาศัยแนวคิดสังคมวิทยาศิลปะ ดังนั้นข้อวิพากษ์วิจารณ์ดังกล่าวจึงไม่ถูกนำมาพิจารณา คณะผู้วิจัยยังคงยอมรับว่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เป็นการแสดงภูมิปัญญาของศิลปิน เป็นภูมิปัญญาที่รวดเร็ว เฉียบคม และหยาบกระต้างตามยุคสมัยของล้านนาปัจจุบัน

คำว เพลงขอ และเพลงพื้นเมืองจึงเป็นภูมิปัญญาของชาวบ้านล้านนาเสมอ เนื่องจากศิลปินทั้งพื้นบ้านทั้ง 3 เป็นวัฒนธรรมของล้านนา เป็นการสร้างสรรค์จากคนล้านนา และเป็นเครื่องมืออธิบายความรู้สึกนึกคิดของคนล้านนาต่อปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในสังคม

3. ด้านการเปลี่ยนแปลงของคำว เพลงขอ และเพลงพื้นเมือง การเปลี่ยนแปลงรูปแบบเนื้อหาและกระบวนการนำเสนอที่คณะผู้วิจัยศึกษาพบนั้น แสดงให้เห็นถึง การเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรมล้านนา และยังแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงความรู้สึกนึกคิดของคนล้านนา การเปลี่ยนแปลงนี้มีสาเหตุมาจาก การแพร่กระจายของวัฒนธรรมเมื่อมีความก้าวหน้าทางการติดต่อสื่อสารทำให้โอกาสที่วัฒนธรรมจากส่วนกลางและจากต่างประเทศจะแพร่กระจายเข้าสู่ล้านนาจึงเป็นไปได้อย่างสะดวก และรวดเร็ว วัฒนธรรมหลักที่สำคัญ คือบริโภคนิยม ทำให้โลกทัศน์ของคนล้านนาเปลี่ยนแปลงไป การ

ต่อสู้แข่งขัน เพื่อให้ได้มาซึ่งวัตถุ อย่างไม่มีที่สิ้นสุดทำให้สังคมที่เคยเกื้อหนุน เอื้ออาทรต่อกัน ค่อย ๆ เปลี่ยนเป็นสังคมแบบตัวใครตัวมัน คนล้านนาเริ่มตั้งเป้าหมายความสำเร็จของชีวิตด้วยการเป็นเจ้าของปริมาณของวัตถุ โลกทัศน์ใหม่นี้ แสดงได้อย่างเด่นชัดในศิลปะบันเทิงพื้นบ้านทั้ง 3 ประเภท การเปลี่ยนแปลงทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจของล้านนาได้ถูกจับบันทึกไว้ด้วยเนื้อหาของศิลปะบันเทิงพื้นบ้าน และถูกนำเสนอด้วยรูปธรรมอย่างชัดเจนในรูปแบบและกระบวนการนำเสนอที่กลายเป็นธุรกิจไปตามยุคตามสมัยของสังคมบริโภคนิยมอย่างแท้จริง โดยเฉพาะเพลงพื้นเมืองการแข่งขันในเชิงธุรกิจค่อนข้างเข้มงวด ศิลปะบันเทิงพื้นเมืองกลายสภาพจาก "งานศิลปะ" ที่ทรงคุณค่าทางจิตใจเป็น "งานเพลง" ที่มีค่าทางธุรกิจ ในขณะที่ธุรกิจบันเทิงทำให้คำว่า "สูญหาย" ไปจากสังคมล้านนาเนื่องจากไม่มีผู้ชายที่สามารถดึงดูดความสนใจ ขณะที่เพลงซอที่ศิลปินด้านเพลงซอกำลังพยายามปรับปรุงและคัดเพลง เพลงซอให้ยังคง "มีอยู่" ในสังคมล้านนาควบคู่ไปกับเพลงพื้นเมือง เพลงไทยสากล และเพลงสากลแม้ว่าจะต้องใช้ความพยายามค่อนข้างมากก็ตาม

การเปลี่ยนแปลงที่กล่าวมาเป็นการเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้นกับศิลปะบันเทิงพื้นบ้านของล้านนาและคณะผู้วิจัยไม่สามารถคาดเดาได้ว่า ทิศทางของการเปลี่ยนแปลงจะทำให้ความเป็นเอกลักษณ์ของคำว่า เพลงซอ และเพลงพื้นเมืองของล้านนา ต้องถูกกระทบมากหรือน้อยกว่านี้ในอนาคต

4. ด้านอิทธิพลของคำว่า เพลงซอ และเพลงพื้นเมือง ที่มีต่อสังคมล้านนา ในอดีตอิทธิพลที่สำคัญของศิลปะบันเทิงพื้นบ้านทั้ง 3 ประเภท คือ การอธิบายความรู้สึกนึกคิดของคนในสังคมและควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม จากการศึกษาของคณะผู้วิจัย อิทธิพลในการอธิบายความรู้สึกนึกคิดของคนในสังคมยังคงมีอิทธิพลอยู่ จากศิลปะบันเทิงพื้นบ้านยังสามารถทราบว่า คนล้านนาคิดอะไร อย่างไร และทำไม ถึงคิดอย่างนั้น ส่วนอิทธิพลในด้านการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม โดยการอบรมสั่งสอน ด้านธรรมะ และการให้คติสอนใจต่าง ๆ ก็ยังคงมีอิทธิพลอยู่เช่นกัน นอกจากควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกแล้ว อิทธิพลที่เพิ่มเติมมาคือ เสียสละและเอื้อเอื้อ พฤติกรรมของคนบางกลุ่มที่ประพฤติดิฉินวิี ประชားและจารีตของสังคมล้านนา ซึ่งอิทธิพลที่เพิ่มเติมมานี้ ศึกษาพบจากเนื้อหาของเพลงซอและเพลงพื้นเมือง

กล่าวได้ว่า จากการศึกษาคณะผู้วิจัยพบว่า อิทธิพลของศิลปินแห่งชาติของล้านนา นอกจากด้านการให้ความบันเทิงและเสียสละสังคมแล้ว อิทธิพลด้านอื่น ๆ ก่อผล ๗ น้อยลง ทั้งนี้เนื่องมาจากกลุ่มผู้รับสารที่เป็นวัยรุ่น และวัยเด็ก ให้ความสนใจศิลปินแห่งชาติของล้านนายน้อย ส่งผลให้ผู้สร้างสรรค์งานที่พยายามขยายความนิยมไปยังกลุ่มวัยรุ่นและวัยเด็ก จึงสร้างสรรค์ศิลปะที่เน้นความบันเทิง สนุกสนาน เพื่อดึงดูดผู้รับสาร มองข้ามอิทธิพลของศิลปินแห่งชาติที่น่าจะมีอิทธิพลกลมกล่อมเกลาจิตใจ และชั้นนำสมาชิกของสังคมไปอย่างน่าเสียดาย